

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U

ISSN 0041-4255

BELLE TEN

DÖRT AYDA BİR ÇIKAR

Cilt : LXXVIII

Sa. 283

Aralık 2014

ANKARA - 2014

ÇAĞDAŞ KAYNAKLARDA ANKARA SAVAŞI SONRASI BURSA SARAYI'NIN YAĞMALANMASI

MUSTAFA ÇAĞHAN KESKİN*

Bu çalışma, Bursa Sarayı tarihinin çok önemli bir kesiti olan Ankara Savaşı sürecinin incelenmesini amaçlamaktadır. Yeterli arkeolojik verinin bulunmuyor olması, araştırmancın yazılı kaynaklar üzerinden yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, temelde çağdaş Osmanlı, Timurlu ve Grekçe kaynaklar değerlendirilerek, sarayın yağmalanması, görmüş olduğu muhtemel zarar, takip eden süreçte bu olayın saray tarihindeki kalıcı sonuçları incelenmiş, Timurluların eline geçen Osmanlı hazinesi, hanedan üyeleri ve saray mensuplarının izi sürülmeye çalışılmıştır.

Yıldırım Bayezid ve Timur arasında cereyan eden Ankara Savaşı, İstanbul'un fethinden önceki Osmanlı tarihinin en önemli, en çok üzerinde durulan olaylarından biridir. Osmanlı siyaset ve kültür hayatında etkisi uzun süre devam eden savaş, sultanların ilk konutu olan Bursa Sarayı için adeta bir dönüm noktasıdır. Savaştan önce tarihinin en ihtişamlı günlerini geçiren saray, savaşın ardından Timurlular tarafından yağmalanmış, takip eden Fetret Döneminde kendi haline bırakılmış ve bir daha eski günlerine kavuşamamıştır¹.

Bursa Sarayı, Hisar Bölgesi'nin güneyinde, günümüzde Tophane olarak adlandırılan mevkide bulunmaktadır. On beşinci yüzyıl tarihçilerinden Aşıkpaşazade, sarayın Şehadet Camisi'nin karşısında yer aldığını bildirmektedir². Nitekim, söz

* Araş. Gör., İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE, caghankeskin@gmail.com.

¹ Kaynakların yetersizliği ve yerleşim alanı üzerinde bulunan mevcut yapı stoku, saray hakkında geniş çaplı araştırma yapılmasına imkan tanımamaktadır. Bu sebeple, üzerine yapılan araştırma sayısı sınırlıdır. Saray hakkında bilgi veren kaynaklardan bazıları: Albert Gabriel, *Bir Türk Başkenti Bursa*, çev. Neslihan Er, Hamit Er, Aykut Kazancıgil, Osmangazi Belediyesi Yayınları, İstanbul 2010, s. 28-29; Mustafa Armağan, "Bir Bursa Sarayı Vardı", *MS Tarih Kültür Sanat Mimarlık*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, Sayı 1, Ankara 1999, s. 86-95; Ekrem Hakkı Ayverdi, *Osmanlı Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 630-805 (1230-1402)*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1966, s. 117; Saadet Maydaer, *Osmanlı Klasik Döneminde Bursa'da Bir Semt Hisar*, Emin Yayınları, Bursa 2009, s. 180-191.

² "[*Murad Hüdâvendigâr*] kendüye Bursa hisârında sarây kapısında bir câmi' yaptı" [Aşık Paşazade, *Osmanoğullarının Tarihi*, Tevârih-i Al-i Osmân, haz. Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç, Gökkuşe Yayınları, İstanbul 2010, s. 328.

konusu yapı, on altıncı yüzyıl şer'îye sicillerinde Saray Camii, çevresi de Saray Camii Mahallesi olarak anılmaktadır³. 1862-1866 yılları arasında Suphi Bey idaresinde hazırlanan 1/2000 ölçekli Bursa planında⁴ kalıntıları görülen sarayın çekirdeğini muhtemelen kentün Osmanlı fethinden önceki yöneticisinin sarayı oluşturmaktadır (Harita 1-2)⁵. Orhan Bey döneminden itibaren kullanılmaya başlanan Bursa Sarayı, Murad Hüdâvendigâr zamanında Osmanlı siyasi gücünü ortaya koyan bir ihtişama ulaşmıştır. Özellikle, Yıldırım Bayezid ve Germiyanoglu hanedanından Sultan Hatun'un düğünü hakkındaki kaynaklar, söz konusu dönemde sarayın zenginliği hakkında fikir vermektedir. Aşıkpaşazade, Anadolu Beylikleri ve Memlûk elçilerinin hazır bulunduğu günlerce süren düğünde büyük eğlenceler düzenlendiğini, atlar, köleler ve mücevherler gibi değerli hediyeler verildiğini, altın ve gümüş tepşilerde paralar dağıtıldığını bildirmektedir⁶.

Bursa Sarayı'ndaki zenginlik, Yıldırım Bayezid döneminde doruk noktasına ulaşmıştır. Murad Hüdâvendigâr'ın Kosova'da şehit edilmesinin ardından Osmanlı idaresini eline alan Yıldırım Bayezid'in 1389'dan 1402'ye kadar süren on üç yıllık saltanatı, saray tarihinin en hareketli dönemidir. Çağdaş kaynaklar özellikle bu dönemdeki saray ortamı hakkında bilgi vermekte, sultanın lüks ve eğlence düşkünlüğü üzerinde durmaktadır. Osmanlı tarihçileri sultanın eğlence düşkünlüğünü sert bir biçimde eleştirmekte, ancak sorumluluğu Çandarlı Ali Paşa ve sultanın eşi, Sırp Kralı Lazar'ın kızı Prenses Olivera'ya yüklemektedir⁷. On altıncı yüzyıl tarihçilerinin-

³ Özer Ergenç, *XVI. Yüzyılın Sonlarında Bursa*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, s. 26.

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi [BOA], Haritalar, 569.

⁵ Ekrem Hakkı Ayverdi, *Osmanlı Mimari Çağının Menşei Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 630-805 (1230-1402)*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1966, s. 117.

⁶ "Ol Germiyanoglu'nun kızı düdüğüümüz Sultân Hatun'dur kim oğlu Yıldırım Han'a alwirür. Çünkim düğünün esbâbu bî-kusûr müheyyâ ve müretteb oldu, andan sonra etrâfın beglerine okuyucular göndürdüler. Karamanoglu'na ve Hamidoğlu'na ve Menteşeoğlu'na ve Saruhanoglu'na ve Kastamonu'da İsfendiyâr'a ve Mısır sultânına bunların cem'iisine okuyıcı göndürüp okudular. Ve dahu kendü vilâyetlerinde olan sancak beglerinden okudular ve Evrenez Gazi'yi dahu okudular. Bundan sonra düğüne bünyâd ütdiler ve etrâfın beglerinden dahu içliler-ile saçuluklar dahu gelmege başladı. Eyü atlar ve katarlar-ıla develer ve envâ' dârlü 'acâyibler ve garâyibler getürdüler ve her gelen kişi getürdüğüni 'âdet üzerine pîşkeşlerin çekdiler ve mertebesine göre oturdular. Ve Mısır sultânının dahu ilçisi geldi. Ol dahu getürdüğü tuhfelerini çekdi. Anun içlisine cem'i'î içlilerin üstü yana ilçî-yi Mısır'ı da'vet ütdiler, oturdi. Bunların tamâm olup oturduktan sonra 'icâzet oldu. Kendü sancagı begleri dahu geldiler. Metrebelü mertebelerince pîşkeşlerin 'arz ütdiler. Andan sonra Evrenez Gazi'nün dahu pîşkeşleri ilerü geldi. Evvel yüz kul ve yüz kız oğlan câriye. Ammâ onar oğlanın elinde on gümüş tepşi, içi tolu filori ve onunun dahu elinde on altın tepşi, içi dolu istevret ve sekseni elinde gümüş maşrabalar ve mevcüs ibrıklar. El-hâsil-ı kelâm bu kulların hiç birinün elleri boş degül idi. Ve bu etrâfdan gelen içliler bunı görücek bu Evrenez Gazi'nün getürdüğü pîşkeşlere hayrân u mütehayyir kaldılar kim bu hanun bir kulı bunun gibi ni'metler ile geldi. Ve dahu Murâd Han-ı Gazi dahu gör kim ne kalsa gerekdür. Bu Evrenez getürdüğü kulları ve câriyeleri bu etrâfdan gelen içlilere üleştirdi. Ve bu altın gümüş avadanlıklarından bile virdi. Ve bu etrâfın içlileri getürdüğü yahşî atları cem'i'isin kendünün kulı Evrenez'e virdi. Ve getürdüğü filorinün dahu ba'zısın Evrenez'e virdi. Bâkîsini 'ulemâya ve fukarâya üleştirdi ve kendüye hiç nesne alkomadı ve niçe müflis geldiler ganî olup gütdiler. Hana du'âlar ütdiler [Aşıkpaşazade, a.g.e., s. 329-330].

⁷ Aşık Paşazade, a.g.e., s. 341; Mehmed Neşri, *Neşri Tarihi*, haz. Mehmet Altay Köymen, c. 1, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 158; İdris-i Bitlisi, *Heşt Behişt*, yay. Mehmet Karataş, Selim Kaya, Yaşar Baş, c. 2, Bitlis Eğitim Ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Ankara, s. 61-65; Edirneli Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Atsız, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, s. 52; Münecimbaşı Ahmed Dede,

den Bostanzâde Yahya Efendi ise Ankara Savaşı'nda alınan mağlubiyeti Yıldırım Bayezid'in alışkanlıklarına bağlamaktadır; “*Timur olayına üç şey sebep olmuştur: biri içki içmek, ikincisi haram kaftan (altın ve gümüş kaplardan) yemek, üçüncüsü ise Las (Sırp) Kralı'nın kızını almak*”⁸.

1391 yılında Yıldırım Bayezid ile birlikte bir Anadolu seferine katılmak zorunda kalan Bizans İmparatoru II. Manuel Palaeologus da anılarında bizzat bulunmak durumunda kaldığı içkili eğlenceleri sıkılgan bir ifadeyle dile getirmektedir⁹. Aynı sefer sırasında hocası Cydones'e yazdığı bir mektubu sonlandırırken de, Yıldırım Bayezid'in huzuruna davet edildiğini söylemektedir: “...*Sanırım yine yemekten önce birkaç kadeh içmek ve midemizi altın kupa ve kase koleksiyonundan şarapla doldurmaya zorlamak istiyor*”¹⁰. Altın kupa ve kase koleksiyonundan bahseden Manuel Palaeologus'un tanıklığı, Yıldırım Bayezid'in eğlence düşkünlüğünün yanında lüks eşya tutkusunu da göstermesi bakımından değerlidir. Bostanzâde Yahya Efendi, Osmanlı sultanlarından yalnızca Yıldırım Bayezid'in altın ve gümüş tabaktan yemek yediğini ve altın ve gümüş işlemeli ipek kaftan giydiğini belirtmektedir¹¹. Memlûk tarihçisi Makrîzi de, 1401 yılında Kahire'ye gönderilen Osmanlı elçisinin getirdiği hediyeleri sıralarken gümüş kadehlerden ve tabaklardan bahsetmektedir¹². Aynı dönemde Memlûk elçisi olarak Yıldırım Bayezid'e giden Emir Al-Hasene al-Keçkenî de sultanın lüks tutkusunu dile getirir: “*Elçi olarak Ebu Yezid'e gittiğim vakit onunla beraber hamama girdim. Burada içinde yıkandığı bir havuz vardı ki tamamıyla gümüş idi, keza içinde yemek yediği, içtiği ve kullandığı kaplar da böyle idi*”¹³.

Yıldırım Bayezid'in zenginliği, saltanatının ilerleyen yıllarında, özellikle de 1396 yılındaki Niğbolu zaferinden sonra artmıştır. On beşinci yüzyıl tarihçilerinden Doukas, saray ortamının canlı bir tablosunu çizer;

Müneccimbaşı Tarihi, Sahaif-ül-Ahbar fiVekayi-ül-A'sâr, haz. İsmail Erünsal, c. 1, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, s. 137; İbn Kemal (Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Al-i Osman*, IV. Defter, haz. Koji Imazawa, Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 313-319; Hoca Sadeddin Efendi, *Tâci'ü'l-Tevârih*, yay. İsmet Parmaksızoğlu, c. 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1974, s. 209-210.

⁸ Bostanzaâde Yahya Efendi, *Duru Tarih*, Tarih-i Sâf / Tuhfetu'l-Ahbab, haz. Necdet Sakaoğlu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1978, s. 47.

⁹ “...*Her şeyin üzerine, günlük avlanmalardan, yemek sırasında ve sonrasındaki aşırılıklardan, şaklaban kalabalığından, flütçü sürüsünden, şarkıcılardan oluşan korolardan, dansçı güruhundan, zil şingirtisinden ve sert şarabın ardından gelen anlamsız kahkaha bahsetmemeli miyiz? Bütün bunlardan acı çeken birinin aklını kaçırmaması mümkün mü?*” [George T. Dennis, *The Letters of Manuel II Palaeologus: Text, Translation and Notes*, Dumbarton Oaks, Washington, D.C. 1977, s. 50-51; Heath W. Lowry, *Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010, s. 31].

¹⁰ George T. Dennis, *a.g.e.*, s. 48; Heath W. Lowry, *a.g.e.*, s. 32.

¹¹ Bostanzaâde Yahya Efendi, *a.g.e.*, s. 47.

¹² Cüneyt Kanat, “Makrîzi'nin Kitâb Es-Sulûk'undaki Osmanlılar İle İlgili Kayıtlar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4 (2000), s. 231.

¹³ Şevkiye İnalçık, “İbn Hâcer'de Osmanlı'lara Dair Haberler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 6, sy. 3 (1948), s. 189-195.

“Bursa’ya yerleşmiş olan Bayezid, artık kendi başarısının yüksek mi yüksek ağaçlarının ürün vermekte olduğunu görüyordu ve kendisi bu ürünleri, serçelerin çeşit çeşit şakımalarından da keyif alarak, korkusuzca biçip devşiriyordu. Ulusların bütün dillerinde güzel denen şeylerden yana, gerek canlı bedenler [güzel cariyeler] gerek ışıltılı metaller [altın, gümüş eşya] yönünden hiçbir ekşiğinin bulunmadığını görüyordu; öyle ki bunların hepsi kendisinin hazinelerinde bulunup ışıldamaktaydı”¹⁴.

Doukas, romantik bir anlatımla, Bursa’ya gelen ilk Timurlu elçilerinin Yıldırım Bayezid’i bir eğlencenin ortasında bulduklarından bahsetmektedir; “*Böylece, sefahatle geçirdiği günlerden birinde (...) hükümdarı görmek isteyen, İran’dan gönderilme elçilerin varmış bulunduğu haberi kendisine iletildi*”¹⁵. Söz konusu elçilerin gelişi, Bursa Sarayı’nın bu en şaşalı döneminin sona ermekte olduğunu habercisidir.

Semer kand merkez olmak üzere, Orta Asya’dan İran, Suriye ve Anadolu’ya uzanan bir coğrafyada hakimiyet kuran Timur’un, Balkanlar ve Anadolu’yu idare eden dönemin diğer önemli gücü Yıldırım Bayezid ile çatışması neredeyse kaçınılmazdı. Osmanlı ve Timurlu tarihçileri, birçok bahane ve neden öne sürse de, temelde Anadolu hakimiyeti çevresinde gelişen çatışma 28 Temmuz 1402’de Ankara Savaşı ile sonuçlanmış¹⁶. Savaş Osmanlı ordusunun ağır yenilgisiyle sonuçlanmış, Yıldırım Bayezid ve oğullarından Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi esir düşmüş¹⁷ diğer oğulları Süleyman, İsa ve Mehmed kaçmayı başarmış¹⁸. Süleyman Çelebi Bursa’ya, İsa Çelebi Balıkesir taraflarına kaçmış, Mehmed ise Amasya’ya doğru hareket etmiştir¹⁹.

Süleyman Çelebi, kendisini takip eden Timurlu kuvvetlerinin kente yaklaşması üzerine, Bursa’da ancak birkaç gün kalabilmiştir. Timurlu tarihçisi Nizamüddin Şâmî savaşın ardından Timur’un torunu Muhammed Sultan önderliğinde bir orduyu Bursa’nın yağmalanması için gönderdiğini bildirir: “*Emir Timur, Emirzade Muham-*

¹⁴ [Mikhaél] Doukas, *Tarih* (Anadolu ve Rumeli 1326-1462), çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008, s. 48-49.

¹⁵ Doukas, *a.g.e.*, s. 49.

¹⁶ Ankara Savaşı hakkında detaylı bilgi için bakınız: Halil Çetin, *Timur’un Ankara Seferi ve Ankara Savaşı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2012; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 301-315; Baron Joseph von Hammer-Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, haz. Mümin Çevik, c. 1, Milliyet Yayınları, İstanbul 2010, s. 168-197; Yusuf Halaçoğlu, “Ankara Savaşı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul 1991, s. 210-211.

¹⁷ Çelebi Sultan Mehmed’in ölümünün ardından ortaya çıkan Mustafa’nın ‘Düzmece’ olduğu konusunda ağız birliği yapan Osmanlı müellifleri, Şehzade Mustafa’nın savaş sırasında kaybolduğunu, aranıp bulunamadığını ve akibetinin belirsiz olduğunu belirtmektedir. Osmanlı tarihçilerinden Enverî, Mustafa’nın Timurlulara esir düştüğünü ve yıllar sonra geri döndüğünü kaydetmektedir [Necdet Öztürk (haz.), *Düstûnâme-i Enverî* (19-22. Kitaplar) [[Osmanlı Tarihi]] (1299-1465), Çamlıca Yayınları, İstanbul: 2012, s. 36]. Ayrıca bakınız: İsmail Aka, “Timur’un Ankara Savaşı (1402) Fetihnamesi, *Belgeler*, c. XI, sy. 15, (1986), s. 1-22.

¹⁸ Hoca Sadeddin Efendi, *a.g.e.*, s. 209-210.

¹⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 320-321.

*med Sultan'ın maiyetinde Emirzade Ebubekir Bahadır ile Emir Cihanşah Bahadır olduğu halde bir zafer ve nusrat alayı ile Bursa'ya girmesini emretti*²⁰. Bursa'da bulunan Süleyman Çelebi, Muhammed Sultan komutasındaki Timurlu ordusunun yaklaştığı haberi üzerine hazinedeki kıymetli eşyalardan en değerlilerini seçerek yanına almış ve Edirne'ye doğru hareket etmiştir²¹.

Ankara Savaşı sırasında Bursa'da bulunan İtalyan tüccar Gerardo Sagredo, Venedik'e gönderdiği raporunda, Timur'un gönderdiği ordunun 3 Ağustos 1402'de Bursa'ya vardığını bildirmektedir²². Nizamüddin Şâmi, üç günlük yolculuktan sonra kente varan Timurlu ordusunun sarayı yağmaladığını söylemektedir:

“Emirzade Muhammed Sultan üç günlük bir yolculuktan sonra dördüncü gün güneş doğarken Bursa'ya vasıl olarak memleketin idaresini eline aldı. Emirzade Şeyh Nureddin Bahadır kaleye girerek senelerden beri orada toplanmış olan mal, cevahir, inciler, kıymetli yakutlar, nakit para, kumaşlar ve saire gibi her cins eşyayı toplayıp yük yük, katar katar yükledi; hazineleri boşalttı...”²³.

Timurlu tarihçilerinden Şerafeddin Ali Yezdi, Bayezid'in hazinesini ele geçirmekle görevlendirilen Emir Şeyh Nureddin'in ganimetin envanterini yaptırdığını kaydeder ancak ele geçirilenler konusunda bilgi vermez²⁴. Niğbolu Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'in, ardından Ankara Savaşı'nda Timurluların eline düşen Alman esir Johannes Schiltberger'e göre, Timurluların Bursa'da Osmanlı hazinesinden aldığı altın ve gümüş bin deve yükü kadardır²⁵.

Bayezid'in hazinesi katır ve develere yüklenerek Kütahya'ya doğru yola çıktuktan sonra, kentin askerlerce yağmalanmasına izin verilmiştir²⁶. Hoca Sadeddin Efen-

²⁰ Nizamüddin Şâmi, *Zafername*, çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s. 311.

²¹ İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr Fi Nevâib-i Timûr*, (Bozkırdan Gelen Bela), çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2012, s. 311; Hoca Sadeddin Efendi, *a.g.e.*, s. 293; İdris-i Bitlisi, *a.g.e.*, s. 143; el-Hüseyîni, Ca'ferî bin Muhammed, *Târih-i Kebîr*, (Tevârih-i Enbiyâ ve Mülûk), çev. İsmail Aka, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 32.

²² “Riferisce il soprascritto ch'egli fuggi di Bursa a'3 d'agosto ... A'3 d'agosto le genti del detto Temir guinsero a Bursa, e quella rubarono e distrussero, in dominio della quale egli poscia pose signore un nipote di Bajazette, il qual' era figliuolo di suo fratello orbo” Gerardo Sagredo'nun raporunun tam metni için bakınız: Marie Mathilde Alexandrescu-Dresca, *La Campagne De Timur En Anatolia*, Monitorul Oficial Si Imprimeriile Statului, Bükreş 1942, s. 129-134.

²³ Nizamüddin Şâmi, *a.g.e.*, s. 313-314.

²⁴ Cherefeddin Ali of Yazd, *The History of Timur-Bec*, Known by the name of Tamerlain the Great, Emperor of the Moguls and Tartars: Being an Historical Journal of his Conquests in Asia and Europe II, trans. Petis de la Croix, J. Darby in Bartholomeus Close vd., London 1723, s. 262.

²⁵ Johannes Schiltberger, *Türkler ve Tatarlar Arasında 1394-1427*, çev. Turgut Akpınar İletişim Yayınları, İstanbul 1997, s. 67.

²⁶ Cherefeddin Ali of Yazd, *The History of Timur-Bec*, Known by the name of Tamerlain the Great, Emperor of the Moguls and Tartars: Being an Historical Journal of his Conquests in Asia and Europe II, trans. Petis de la Croix, J. Darby in Bartholomeus Close vd., London 1723, s. 262.

di, mevcudu otuz bini bulan Timurlu ordusunun kente büyük zarar verdiğini bildirmektedir:

“Mirza Muhammed Sultan otuz bin kadar felaket getiren atlı ile Bursa’yı talan ederek, soygun ve yağmalarla halkı perişan eyledi... Timur askerlerinin yıkmadıkları yer, yağmalamadıkları mahalle kalmadı. İslam halkının mal ve kanını döküp, onları berbat eylediler. Kederler içinde bıraktılar. Nice medrese ve mescidi, atları için ahır, nice tekkede ise olmadık işler yaptılar. Hatta, Ulu Cami’ye girerek bu kutsal yerde çirkin davranışlarda bulundular”²⁷.

Çağdaş kaynaklardan bazıları, Timur’un Bursa’ya bizzat girdiğini iddia etmektedir²⁸. Anlaşılan, Bursa üzerine gelen Timurlu vahşeti, kavramsal olarak Timur kişiliği ile özdeşleştirilmiştir. Oysa, Anadolu seferine katılmış olan Timurlu tarihçisi Nizamüddin Şâmî, Timur’un savaşın ardından Sivrihisar üzerinden Seyit Gazi’ye ve ardından Kütahya’ya gittiğini kesin olarak belirtmektedir²⁹. Nizamüddin Şâmî’nin bildirdiğine göre Bursa yağmasını tamamlayan Timurlu ordusu da elde edilen ganimeti Timur’a burada sunmuştur: “*Emirzade Muhammed Sultan ve Emir Cihanşah, Bursa fethinden dönerek Emir Timur’a geldiler. O memleketin mallarından çok nefis eşya hediye olarak getirdiler*”³⁰.

Kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla Bursa Sarayı’nın yağmalanmasıyla Timurluların eline geçen ve Kütahya’ya götürülenler arasında saray halkından bazı kimse-ler de bulunmaktadır. Arap tarihçi İbn Arabşah, Yıldırım Bayezid’in haremünün Timurluların eline geçtiğini kaydeder:

“Timur, Osmanoğlu’nu esir aldıktan sonra ordusundan ve emirlerinden bir kısmını Bursa’ya gönderip, onları Şeyh Nureddin’in emrine verdi. Sonra kendisi de onların arkasından son derece huzurlu, rahat ve emniyetli bir şekilde yola koyuldu; oraya geldi ve Osmanoğlu haremî, hazinesi, malları ve hizmetkarlarından istediği kadarını aldı”³¹.

Şerafeddin Ali Yezdî de, katır ve develerle Kütahya’ya getirilen Bayezid’in hazinesi ile birlikte her biri iyi dans eden ve şarkı söyleyen güzel cariyelerinin Timur’a sunulduğunu bildirmektedir³². Bayezid’in eşi Prenses Olivera, iki kızı ve Şehzade Mustafa Çelebi ile nişanlanmış olan Bağdad hükümdarı Sultan Ahmed Celayîr’in

²⁷ Hoca Sadeddin Efendi, *a.g.e.*, s. 293.

²⁸ İbni Arabşah, *a.g.e.*, s. 315; Doukas, *a.g.e.*, s. 61-62.

²⁹ Nizamüddin Şami, *a.g.e.*, s. 312.

³⁰ Nizamüddin Şami, *a.g.e.*, s. 315. Şerafeddin Ali Yezdî, Osmanlı hazinesini Kütahya’ya götüren Timurlu birliği yolda saldırıya uğramıştır. Hazineden sorumlu olan Emir Şeyh Nureddin, altınları ve değerli taşları ayrılarak, Şemseddin Almacı ile Kütahya’ya göndermek zorunda kaldığını bildirmektedir [Cherefeddin Ali of Yazd, *The History of Timur-Bec*, Known by the name of Tamerlain the Great, Emperor of the Moguls and Tartars: Being an Historical Journal of his Conquests in Asia and Europe II, trans. Petis de la Croix, J. Darby in Bartholomeus Close vd., London 1723, s. 264].

³¹ İbni Arabşah, *a.g.e.*, s. 315.

³² Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 266.

kızı da Timurluların eline geçmiştir³³. Şerafeddin Ali Yazdı, Prenses Olivera'nın Yenişehir'de bir evde ele geçirildiğini iddia ederken, Doukas onun Bursa Sarayı'nda bulunduğunu söylemektedir:

“...orada [Bursa'da] hazine dairesini açtırdı ve Rumlardan [Osmanlılara] miras edinilmiş altınları, gümüşleri, değerli taşları ve [çokluğu yüzünden] buğday taneleri kadar çok gibi ölçülen incileri aldı. O yerde ayrıca, [Sırp Kralı] Lazaros'un kızı da aralarında olmak üzere, onun [Bayezid'in] bütün eşlerini ve cariyelerini buldu”³⁴.

Sırp kaynakları da Olivera'nın Timurluların eline geçtiğini doğrular. Stefan Lazarević'in tarihçisi Kostantin Kostenecki, Despotun, Bayezid'in bütün yakınlarıyla birlikte tutsak edilen kız kardeşi Prenses Olivera'nın durumunu öğrenmek için Timur'a Aydın [Edin?] adında bir elçi gönderdiğini belirtmekte ancak akıbeti hakkında bilgi vermemektedir³⁵. Şerafeddin Ali Yazdı, Osmanlı sarayında Hıristiyanlığı muhafaza etmesine izin verilen Prenses Olivera'nın Timur'un huzurunda Müslüman olduğunu ve Bayezid'in yanına gönderildiğini bildirmektedir. Bayezid ve Olivera'nın büyük kızı ise Timur'un torunu Mirza Ebubekir ile evlendirilmiştir³⁶. Şerafeddin Ali Yazdı ve Grekçe kaynakların aksine, ana akım Osmanlı tarihçileri Olivera'nın Timur'un eline geçtiğini zikretmezler.

Bursa'yı yağmalayan ordunun ulaşmasının ardından Kütahya'dan ayrılan Timur, Denizli'ye hareket etmiştir. Burada büyük bir eğlence düzenlenmiş, Yıldırım Bayezid de davet edilmiştir³⁷. İbn Arabşah, söz konusu eğlenceye Bursa Sarayı'ndan gelen hizmetlilerin ve cariyelerin servis yaptığını söylemektedir:

“Birgün Timur sıradan bir mecliste oturup, has ve avam üzerine saadet kânatlarını yayıp, helal haram düsturunu ortadan kaldırmış ve işret sofrasını açmıştı. Sofranın kurulduğu mekan ağzına kadar insanla dolunca, Timur, Osmanoğlu'nu [Yıldırım Bayezid] alalecele huzuruna çağırtdı. Osmanoğlu, eli yüreğinde zincirli olarak huzura geldi. Timur, onun endişelerini giderdi, korkularını bastırdı; onu itibarlı bir yere oturttu ve tatlı muamele ile kederini hafifletti. Timur, daha sonra mutluluk feleklerini (şarap kadehleri) döndürmeye davet etti; felekler döndü... Osmanoğlu hizmet kılan sakilerin çoğunun kendi cariyeleri bir kısmının da hatunları ve odalıkları olduğunu görmesiyle birlikte gözlerinin önü karardı ve bu anı yaşamaktan can çekişme acısını daha tatlı buldu. Kalbi lime lime, gönlü pâre pâre oldu ve öyle çok üzüldü ki, ciğeri parçalandı. Ah-vahı arttı öfkesi kat kat yükseldi yaraları yenilendi ve bu kaygı yaralarına işkence neyleri ile tuz serpildi”³⁸.

³³ Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 262.

³⁴ Doukas, *a.g.e.*, s. 61-62.

³⁵ Kostantin Kostenecki, *Stefan Lazarević, Yıldırım Bayezid'in Emrinde Bir Sırp Despotu*, çev. Hüseyin Mevsim, Kitap Yayınevi, İstanbul 2008, s. 63.

³⁶ Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 265-266.

³⁷ Nizamüddin Şami, *a.g.e.*, s. 313; Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 267.

³⁸ İbni Arabşah, *a.g.e.*, s. 316-317.

Çağdaş Memlûk müelliflerinden İbni Tagrıberdi de İbn Arabşah'ın yazdıklarını onaylanmaktadır³⁹. Anlaşılan, Osmanlı sultanının onur kırıcı bir duruma düştüğü söylentisi çok geniş bir coğrafyada yankı uyandırmıştır. Ana akım Osmanlı kaynakları ise Memlûk kaynaklarında dahi zikredilen bu büyük eğlenceden bahsetmelerine rağmen, hizmet eden Osmanlı saraylılarından söz etmemektedir. On altıncı yüzyılda yazılmış Anonim Osmanlı tarihinde, bu eğlencede hizmet edenler arasında yalnızca sıradan cariyelerin değil, Yıldırım Bayezid'in nikahlı eşi Olivera'nın da yer aldığından bahsedilmektedir:

“Meger bir gün Timür Han Yıldırım Han ile meclis kurup sohbet iderken Sultan Bayezid'ün bir kâfire avratı vardı. Vilk-oğlu kızı idi. Timür Han buyurdu kim, ol avratı sohbeta getürel. Andan Timür Han buyurdu kim, Yıldırım Hana sagrak süre [içki servisinde buluna]. Andan Yıldırım Han avratın sohbetde göricek hayli melûl oldu, gaza gelüp Timür Han'a çok küstâhâne sözler söyledi”⁴⁰.

Sırp asıllı yeniçeri Konstantin Mihailoviç de hatıratında, Olivera'nın içki servisinde bulunduğunu söylemektedir⁴¹. Bu, Olivera'nın içki servisinde bulunduğunun Osmanlı ortamında aktarılan bir dedikodu olduğuna işaret etmektedir. Grekçe kaynaklar da, Olivera'nın söz konusu eğlencede serviste bulunduğunu tekrarlar ve Timur tarafından hakarete uğradığını iddia ederler. Ailesi İstanbul'un fethinden sonra Venedik'e taşınmak zorunda kalan Theodore Spandounes, on altıncı yüzyılda kaleme aldığı eserinde Olivera'nın çıplak halde davetilere serviste bulunduğunu bildirmektedir⁴². Anonim Grekçe Osmanlı Tarihi'nde de benzer ifadeler yer almaktadır. Buna göre, Timur, Olivera'yı getirterek elbisesini baldırlarına kadar yırtmış ve bağlı bulunan Bayezid'in önünde kötü muamelede bulunmuştur⁴³. Olivera hakkındaki dedikoduların özellikle Sırpça ve Grekçe tarihlerde ağırlaşması, Hıristiyan dünyasında pek hoş hatıralar bırakmamış olan Yıldırım Bayezid'i aşağılama fırsatının değerlendirilmesi şeklinde yorumlanabilir. Olivera hakkındaki dedikoduların çeşitliliği yüzünden Osmanlı sultanlarının nikahla evlenmeyi bıraktıkları dahi söylenmektedir⁴⁴. Oysa, Bayezid'i en ağır şekilde aşağılamak istediği varsayılabilirse bile, Timur'un, kızını kendi torunu ile nişanladığı bir kadına böylesine hakaret etmiş olması mümkün

³⁹ İbni Tagrıberdi, *En-Nücümü'z-Zâhire* (Parlayan Yıldızlar), çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul, 2013, s. 355.

⁴⁰ *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, haz. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2000, s. 51.

⁴¹ Konstantin Mihailoviç *Bir Yeniçerin Hatıraları*, çev. Nuri Fudaylı Kıcıroğlu, Behiç Anıl Ekin, Ayrintı Yayınları, İstanbul 2012, s. 61.

⁴² Theodore Spandounes, *On the Origin of the Ottoman Emperors*, ed. Donald M. Nicol, Cambridge University Press, Cambridge 1997, s. 24.

⁴³ *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, Giriş ve Metin (1373-1512), haz. Şerif Baştaç, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1973, s. 106.

⁴⁴ Çağatay Uluçay, *Padışahlarm Kadınları ve Kızları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001, s. 8.

görünmüyor. Zaten, Şerafeddin Ali Yazdı, Timur'un söz konusu eğlencede Bayezid'i onurlandırdığını ve memnuniyeti için elinden geleni yaptığını kaydetmektedir⁴⁵.

Timur'un esiri Yıldırım Bayezid, 9 Mart 1403 günü, bazı tarihçilere göre kendini zehirlemek suretiyle, bazılarına göre ise devam eden hastalığı sonucunda vefat etmiştir⁴⁶. Ölümünü takiben geçici olarak Akşehir'deki Mahmud Hayranî türbesine defnedilmiştir⁴⁷. Timur, Bayezid'in ölümünün ardından Musa Çelebi'ye hilat, kemer, kılıç, değerli taşlarla süslü bir sadak, bir deve yükü altın ve otuz at hediye ederek babasının cenazesini Bursa'ya götürmek üzere serbest bırakmıştır⁴⁸.

Aynı sene içerisinde Timurlu orduları Anadolu'dan çekilmiştir. Bursa Sarayı'nın yağmalanması sonucu elde edilen ganimet de Timur'un paytahtı Semerkand'a götürülmüştür. Timur nezinde Kastilya elçisi olarak bulunan Ruy Gonzales de Clavijo, 1405 yılında Uluğ Bey'in düğününde Bursa'dan getirilmiş ganimetlerden söz etmektedir. Clavijo, ziyaret ettiği büyük hanımın çadırında gördüğü bir kapının Bursa'dan getirildiğinden bahsetmektedir:

“İkinci kapı bir insanın at üzerinde geçebileceği kadar yüksekti ve kare işlemeli gümüşle kaplıydı. Bunlar büyük bir beceriyle işlenmiş ve aralarında değerli taşlar ve altından düğümler bulunmaktaydı. Ve işçilik o kadar mükemmeldi benzeri ne burada ne de Hristiyan dünyasında yapılamaz. Kanatlarından birinde elinde gümüşle kaplı kitaplar bulunan St. Peter, diğerinde St. Paul figürleri bulunmaktaydı; söylediklerine göre Timur bu kapıları Bursa'da Türk'ün [Bayezid] hazinesini yağmalarken bulmuş⁴⁹.”

Clavijo'nun sözünü ettiği kapı, sarayın kapısı olmalıdır, ancak Uluğ Bey'in düğününde sergilenişinden sonraki akıbetini takip etmek mümkün değil⁵⁰. Aynı düğün-

⁴⁵ Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 267.

⁴⁶ Bu konudaki detaylı bir tartışma için bkz.: Mehmed Fuad Köprülü, "Yıldırım Bayezid'in Esareti ve İntihar Hakkında: I. Demir Kafes Rivayeti. II. İntihar Meselesi", *Belleten*, sy. 2, (1937), 591-595.

⁴⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 320-321.

⁴⁸ Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 286.

⁴⁹ Ruy Gonzales de Clavijo, *Narrative of the Embassy of Ruy Gonzales de Clavijo to the Court of Timour at Samarcand A.D. 1403-6*, trans. Clemens R. Markham, Hakluty Society, Londra 1859, s. 160.

⁵⁰ Tarihçi Mustafa Armağan Clavijo'nun sözünü ettiği kapının Bursa Sarayı'nın kapısı olduğunu ve Rusya'da St. Petersburg'daki Hermitage Müzesi'nde sergilediği iddia etmektedir: “*Halen orduvevin altında bulunan Bey Sarayı'nın orijinal kapısına St. Petersburg'daki bir müzede rastladım. St. Petersburg'daki bir müzede düzenlenen İslam ve Osmanlı eserleri sergisinde, Yeşil Türbe'de olduğu gibi iki kanatlı, üzeri dantela gibi işlenmiş ahşap bir kapı gördüm. Kapının altındaki notta 'Timurlenk'in Semerkant'taki sarayının kapısı' yazıyordu. Daha sonra İspanyol Seyyah Clavijo'nun bir kitabında bu kapının sırrını buldum. İspanyol Seyyah, Timur'un kendisini büyük bir çadırda karşıladığını, bütün çadırların kapısı bez iken bu çadırın kapısının neden ahşap olduğunu Timur'a sorduğunu, Timur'un ise kapının Bursa Sarayı'nın kapısı olduğunu söylediğini yazıyor. Osmanlı saraylarının çekirdeğini Bursa Sarayı oluşturuyor. Bu nedenle öncelikle orduvevin altında kalan saray ortaya çıkarılmalı ve ardından o kapı orijinal yerine getirilmeli*” [29.01.2013 tarihli Hürriyet Gazetesi, web: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=22466230>]. Bu konuya dikkat çeken diğer bir yayın: Mefail Hızlı, “Bursa Saray Kapısı Nerede?”, *Bursa Araştırmaları Dergisi*, sy. 6 (2004), 53-55. Oysa, sözü edilen kapı, Timur'un Türbesi Gur-i Mir'in kapısı olarak sergilen-

de bulunanlardan İbn Arabşah da, Bursa sarayından getirilmiş ganimetlerden söz etmektedir. Bunlar arasında dikkatini çeken değerli bir kumaşı detaylı bir şekilde anlatmaktadır:

“Bu örtüler arasında kaftandan işlenmiş bir örtü vardı ki, Timur onu Sultan Bayezid’in hazinesinden almıştı. Bu acayip parçanın eni on ziraya yakındı. Perde, enva-i türde nakışlarla bezeliydi. Bitki motifleri, binalar, tahtlar, çeşit çeşit haşerat, kuş vahşi hayvan suretleri, yaşlı ve genç insan resimleri, kadın ve çocuk suretleri, kitabe yazıtları, ülkelerin harikalarına ait resimler, müzik aletleri ve tuhaf hayvan suretleri göz alıcı renklerle çizilmişti ki, genel olarak mükemmele yakındı. Bu resimler o kadar maharetli bir şekilde çizilmişti ki, sanki senle konuşuyormuş havası veriyordu. Resimlerdeki meyveler ise sanki beni al der gibi eğilmişlerdi. Bu perde dünyanın harikalarından biriydi ve onu başkalarının ağzından görenin yerini tutmaz”⁵¹.

Clavijo ve İbn Arabşah’ın tanıklıkları, Bursa Sarayı ganimetinin Timur tarafından, bilinçli şekilde sergilendiğini düşündürmektedir. Çünkü söz konusu düğünde, Çin’den, Hindistan’tan, İran’dan, Bağdad’dan, Suriye’den gelen elçiler, aralarında Clavijo’nun da yer aldığı Frenkler ve Semerkand halkı hazır bulunmuştur⁵². Böylesine kalabalık bir ortamda, Bursa’dan getirilen ganimet, Timur’un gücünü göstermesi açısından değerli bir propaganda aracı olmuştur.

Bursa Sarayı’nın yağmalanması ve Timurluların eline geçen ganimetlerle ilgili kaynaklar bu örneklerle sınırlıdır. Farklı kaynaklarda verilen bilgiler karşılaştırıldığında, Timur’un Muhammed Sultan komutasındaki otuz bin kişilik bir orduyu Bursa’ya gönderdiği, söz konusu ordunun savaştan beş gün sonra, 3 Ağustos 1402’de buraya vardığı ve kenti yağmaladığı anlaşılmaktadır. Bütün kaynakların birleştiği nokta, kentin çok zarar gördüğü ve Timurlu ordusunun büyük ganimetler elde ettiği yönündedir. Yağmanın merkezini kuşkusuz Bursa Sarayı teşkil etmiştir. Muhtemelen, kentte en çok zarar gören yapıların başında da Osmanlı hakimiyetinin sembolü olan saray gelmektedir. Burada, kenti alalecele terk eden Süleyman Çelebi’den geriye kalan bütün hazine ve aralarında Yıldırım Bayezid’in eşi Olivera’nın da bulunduğu saraylılar Timurluların eline geçmiştir. Bursa Sarayı ganimeti, önce Timur’un bulunduğu Kütahya’ya gönderilmiş, daha sonra orduyla beraber Semerkand’a götürülmüştür.

Timurlu ordusunun Anadolu’dan çekilmesini takip eden Osmanlı Fetret Dönemi’nde Bursa Sarayı’nın karanlık günleri devam etmiştir. Ankara Savaşı’ndan

mekte ve sanat literatüründe de bu şekilde kabul edilmektedir [Lentz, Thomas ve Lowry, Glenn D., *Timur and The Princely Vision Persian Art and Culture in the Fifteenth Century*, Los Angeles County Museum of Art, Los Angeles 1989, s. 45, fig. 15]. Bununla birlikte, Clavijo’nun söz konusu kapının üzerinde gümüş aziz figürleri bulunduğunu söylemekte, ancak Mustafa Armağan bu bilgiyi göz ardı etmektedir. Clavijo’nun tanıklığı bu kapının bir Bizans uygulaması olduğunu düşündürmektedir [Lentz, Thomas ve Lowry, Glenn D., *a.g.e.*, s. 48]. Zaten, bu uygulama yaygın bir Bizans gelencesidir [Ross, Marvin Chauncey, “A Pair of Lost Byzantine Doors”, *Journal of the American Oriental Society*, sy. 60-4 (1940), 576-578].

⁵¹ İbni Arabşah, *a.g.e.*, s. 348; Thomas Lentz ve Glenn D. Lowry, *a.g.e.*, s. 34.

⁵² Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 286.

kurtulan Osmanlı şehzadelerinden İsa Çelebi, henüz Timur'un Anadolu'da bulunduğu sırada Bursa'yı ele geçirmiştir⁵³. Ancak, burada uzun kalamamış, Amasya'da bulunan Çelebi Mehmed tarafından buradan uzaklaştırılmıştır. Bursa'da hakimiyet kuran Çelebi Mehmed, Yıldırım Bayezid'in cenazesini ve kardeşi Musa Çelebi'yi buraya getirmiştir. Ancak, Bursa'daki, istikrarsızlık devam etmiş, bu kez Bursa'yı kontrol altına alan Çelebi Mehmed'in güçlenmesinden endişe duyan Süleyman Çelebi, Edirne'den hareketle kenti zapt etmiştir. Bunun üzerine, Çelebi Mehmed yanında bulunan kardeşi Musa Çelebi'yi Rumeli'ye geçirerek Süleyman Çelebi'nin onunla mücadele etmek üzere Edirne'ye hareketini sağlamış ve Ankara Savaşı'ndan sekiz yıl sonra, 1410'da kentte nihai bir hakimiyet sağlanmıştır⁵⁴.

Öte yandan, Rumeli'ye geçen Musa Çelebi, 1411 yılında Süleyman Çelebi'yi ortadan kaldırarak Edirne'ye hakim olmuştur. Osmanlı taht mücadelesinde Musa Çelebi ile baş başa kalan Çelebi Mehmed, Rumeli'ye geçerek Musa Çelebi'yi saf dışı bırakarak Osmanlı ülkesinde siyasi bütünlüğü sağlamıştır⁵⁵. Çelebi Mehmed'in Rumeli'de bulunduğu sırada, Bursa kenti, Ankara Savaşı'nın ardından bu kez Karamanoğulları tarafından yağmalanmıştır. Yıldırım Bayezid tarafından tutsak edildiği Bursa'dan Timurlular tarafından kurtarılan Karamanoğlu Mehmed Bey komutasındaki ordu, otuz bir gün süreyle kaleyi kuşattıysa da, İvaz Paşa'nın güçlü savunmasını kıramamış, Bursa Sarayı böylece ikinci bir yağmadan kurtulmuştur. Karamanoğlu Mehmed Bey, Rumeli'deki mücadele sırasında öldürülen Musa Çelebi'nin cenazesi kente ulaşınca, tedirginliğe kapılmış ve kuşatmayı kaldırarak Bursa'yı terk etmiştir⁵⁶.

Ankara Savaşı'nın ardından yağmalanan Bursa Sarayı, Yıldırım Bayezid'in oğulları arasında meydana gelen taht kavgası sırasında kaderine terk edilmiş gibi görülüyor. Bursa'yı ele geçiren şehzadelerin uzun süre burayı uzun süre ellerinde tutamamış olmalarıyla ortaya çıkan istikrarsızlık, Timurlu yağmasının saraya verdiği tahribatın bu süreçte onarılamamış olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, Anadolu ve Rumeli'de müstakil hakimiyetini kuran Çelebi Mehmed de, Ankara Savaşı'nı takip eden Timurlu yağması ve Karamanoğlu kuşatmasının ardından doğudan gelen tehlikelere açık olduğu anlaşılan Bursa'dan ziyade Edirne'de oturmayı

⁵³ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 330. Ankara Savaşı sırasında Bursa'da bulunan Gerardo Sagredo, Timurluların kentin yönetimini Yıldırım Bayezid'in kör kardeşinin oğluna bıraktıklarını kaydeder [Marie Mathilde Alexandrescu-Dresca, *La Campagne De Timur En Anatolia*, Monitorul Oficial Si Imprimeriile Statului, Bükreş 1942, s. 129-134]. Timurluların kentin yönetimini verdiği kişi, 1373'te Bizans prensi Andronikos ile birlikte babalarına karşı ayaklanan ve kör edilmek suretiyle cezalandırılan Savcı Bey'in oğlu olmalıdır [Dimitris J. Kastritsis, *Bayezid'in Oğulları: 1402-1413 Osmanlı İç Savaşında İmparatorluk İnşası ve Temsil*, çev. Ayda Arel, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010, s. 60]. Anlaşılan İsa Çelebi bu kişiyi kolayca saf dışı bırakmıştır. Şerafeddin Ali Yezdi, Timur'un bir yarlık göndererek İsa Çelebi'nin kendine bağlı olmak şartıyla Bursa'daki hakimiyetini tamdığını bildirmektedir [Cherefeddin Ali of Yazd, *a.g.e.*, s. 279].

⁵⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 325-337; Dimitris J. Kastritsis, *a.g.e.*, s. 106-142.

⁵⁵ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 337-345; Dimitris J. Kastritsis, *a.g.e.*, s. 143-200.

⁵⁶ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 349-350.

tercih etmiştir. Bu durum, Ankara Savaşı'ndan sonra Bursa Sarayı'nın asla eski günlerine kavuşamamasına neden olan etkenlerden biri olmalıdır. Oysa, kent için aynı durum geçerli değildir. Çelebi Mehmed ve II. Murad kendi isimlerini taşıyan külliyelerini Bursa'da inşa ettirmiş ve buraya defnedilmiştir. Bu durum, en azından kentin simgesel prestijini koruduğunu göstermektedir.

Ankara Savaşı sonrasında meydana gelen yağma, sarayın İstanbul'un fethiyle birlikte terk edildiği yönündeki yaygın görüşü sorunlu kılmaktadır⁵⁷. Gerçekten, saray, İstanbul'un fethinden sonra neredeyse tamamen terk edilmiş, münferit ziyaretler dışında Osmanlı sultanları tarafından tercih edilmemiştir. Ancak, Murad Hüdâvendigâr ve Yıldırım Bayezid dönemlerinde sultanların başlıca konutu durumundaki sarayın, Ankara Savaşı ile İstanbul'un fethi arasındaki Fetret Devri, Çelebi Sultan Mehmed ve II. Murad dönemlerinde bu özelliğini yitirdiği görülmektedir. Bu durum, şüphesiz Ankara felaketi ve Timurlu yağmasıyla ilişkilidir. Yüzyıllar içinde ortadan kalkan saray hakkında mimari çıkarım yapma olanağı yoktur. Bu bağlamda, Timurlu yağmasının saraya vermiş olduğu tahribatın mimari boyutlarını hakkında net bir görüş ortaya koymak mümkün değildir. Osmanlı kaynaklarında bu konuda bir bilgi bulmak neredeyse imkansızdır. Tamamına yakını Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren kaleme alınan Osmanlı kaynakları, muhtemelen onur kırıcı buldukları için, sultanın kişisel konutunun yağmalanması ve haremünün düşmanın eline geçmesini görmezden gelmektedir. Oysa, Bursa'nın yağmalanışı, Timurlu vahşeti ile çeşnilendirilerek sunulmaktadır. Böyle bir sansüre gerek duymayan Timurlu ve Grek kaynakları ise sarayın yağmalandığını açıkça bildirmektedir. Bu kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla saray ciddi anlamda yağmalanmış ve ele geçen büyük ganimet Semerkand'a götürülerek sergilenmiştir. Öyle ki, sarayın kapısı dahi bunlar arasındadır. Bu durum, sarayın yağma sırasında büyük zarar gördüğünü düşündürmektedir. Sonuçta, saray yağmanın ardından bir daha asla eski görkemli günlerine ve siyasi önemine kavuşamamıştır.

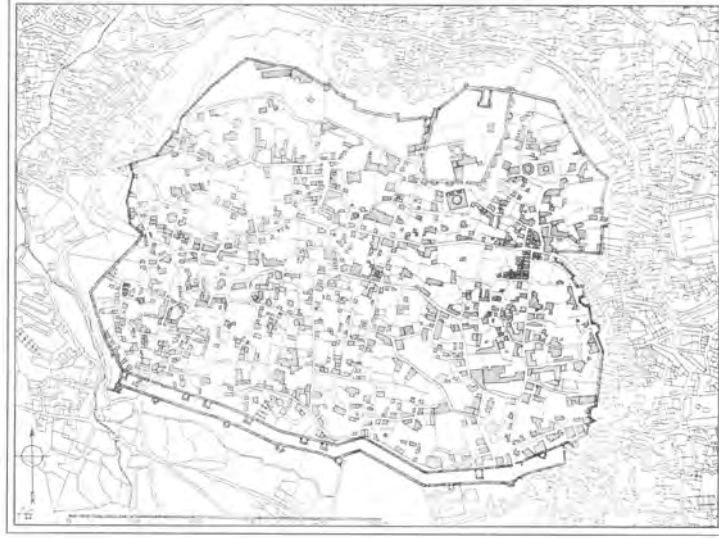
⁵⁷ Gabriel, *a.g.e.*, s. 28-29; Ayverdi, *a.g.e.*, s. 117.

KAYNAKLAR

16. *Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, Giriş ve Metin (1373-1512), haz. Şerif Baştav, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1973.
- Aka, İsmail, "Timur'un Ankara Savaşı (1402) Fetihnamesi, *Belgeler*, c. XI, sy. 15 (1986), s. 1-22.
- Alexandrescu-Dresca, Marie Mathilde, *La Campagne De Timur En Anatolia*, Monitorul Oficial Si Imprimeriile Statului, Bükreş 1942.
- Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, haz. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2000.
- Armağan, Mustafa, "Bir Bursa Sarayı Vardı", *MS Tarih Kültür Sanat Mimarlık*, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, Sayı 1, Ankara 1999, s. 86-95.
- Aşık Paşazade, *Osmanoğullarının Tarihi*, Tevârih-i Al-i Osmân, haz. Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç, Gökkuşe Yayınları, İstanbul 2010.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, *Osmanlı Mimari Çağının Menşesi Osmanlı Mimarisinin İlk Devri 630-805 (1230-1402)*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1966.
- Baykal, Kâzım, *Bursa ve Anıları*, Hakimiyet Tesisleri, Bursa 1993.
- Bostanzaâde Yayha Efendi, *Duru Tarih*, Tarih-i Sâf / Tuhfetü'l-Ahbab, haz. Necdet Sakaoğlu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1978.
- Cherefeddin Ali of Yazd, *The History of Timur-Bec*, Known by the name of Tamerlain the Great, Emperor of the Moguls and Tartars: Being an Historical Journal of his Conquests in Asia and Europe, trans. Petis de la Croix, J. Darby in Bartholomeus Close vd., London 1723.
- Clavijo, Ruy Gonzales de, *Narrative of the Embassy of Ruy Gonzales de Clavijo to the Court of Timur at Samarcand A.D. 1403-6*, trans. Clemens R. Markham, Hakluty Society, Londra 1859.
- Çetin, Halil, *Timur'un Ankara Seferi ve Ankara Savaşı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2012.
- Dennis, George, T., *The Letters of Manuel II Palaeologus: Text, Translation and Notes*, Dumbarton Oaks, Washington, D.C. 1977.
- Doukas, [Mikhaél], *Tarih (Anadolu ve Rumeli 1326-1462)*, çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008.
- Edirmeli Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Atsız, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- el-Hüseynî, Ca'ferî bin Muhammed, *Târîh-i Kebîr*, (Tevârih-i Enbiyâ ve Mülûk), çev. İsmail Aka, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Ergenç, Özer, *XVI. Yüzyılın Sonlarında Bursa*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.
- Gabriel, Albert, *Bir Türk Başkenti Bursa*, çev. Neslihan Er, Hamit Er, Aykut Kazancıgil, Os-mangazi Belediyesi Yayınları, İstanbul 2010.
- Hammer-Purgstall, Baron Joseph von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, haz. Mümin Çevik, c. 1, Milliyet Yayınları, İstanbul 2010.

- Halaçoğlu, Yusuf, "Ankara Savaşı", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul 1991, s. 210-211.
- Hızlı, Mefail, "Bursa Saray Kapısı Nerede?", *Bursa Araştırmaları Dergisi*, sy. 6 (2004), 53-55.
- Hoca Sadeddin Efendi, *Tâci'ü't Tevârih*, yay. İsmet Parmaksızoğlu, c. 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1974.
- İbn Kemal (Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Al-i Osman*, IV. Defter, haz. Koji Imazawa, Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- İbni Arabşah, *Acâibu'l Makdûr Fi Nevâib-i Timûr*, (Bozkırdan Gelen Bela), çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2012.
- İbni Tagrıberdi, *En-Nücûmu'z-Zâhire* (Parlayan Yıldızlar), çev. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2013.
- İdris-i Bitlisi, *Heşt Behişt*, yay. Mehmet Karataş, Selim Kaya, Yaşar Baş, c. 2, Bitlis Eğitim Ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Ankara.
- İnalçık, Halil, *Devlet-i 'Alîyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.
- İnalçık, Şevkiye, "İbn Hâcer'de Osmanlı'lara Dair Haberler", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 6, sy. 3 (1948), 189-195.
- Kanat, Cüneyt, "Makrîzi'nin Kitâb Es-Sulûk'undaki Osmanlılar İle İlgili Kayıtlar", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4 (2000), 225-256.
- Kastritsis, Dimitris J., *Bayezid'in Oğulları: 1402-1413 Osmanlı İç Savaşında İmparatorluk İnşası ve Temsil*, çev. Ayda Arel, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010.
- Kostenecki, Konstantin, *Stefan Lazareviç, Yıldırım Bayezid'in Emrinde Bir Sırp Despotu*, çev. Hüseyin Mevsim, Kitap Yayınevi, İstanbul 2008.
- Köprülü, Mehmed Fuad, "Yıldırım Bayezid'in Esareti ve İntiharı Hakkında: I. Demir Kafes Rivayeti. II. İntihar Meselesi", *Belleten*, sy. 2, (1937), 591-603.
- Lentz, Thomas ve Lowry, Glenn D., *Timur and The Princely Vision Persian Art and Culture in the Fifteenth Century*, Los Angeles County Museum of Art, Los Angeles 1989.
- Lowry, Heath W., *Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010.
- Maydaer, Saadet, *Osmanlı Klasik Döneminde Bursa'da Bir Semt Hisar*, Emin Yayınları, Bursa 2009.
- Mihailoviç, Konstantin, *Bir Yeniçerin Hatıraları*, çev. Nuri Fudayl Kıcıroğlu, Behiç Anıl Ekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Müneccimbaşı Ahmed Dede, *Müneccimbaşı Tarihi*, Sahaif-ül-Ahbar fiVekayi-ül-A'sâr, haz. İsmail Erünsal, c. 1, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- Mehmed Neşrî, *Neşrî Tarihi*, haz. Mehmet Altay Köymen, 2 cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984.
- Nizamüddin Şami, *Şafernâme*, çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.

- Öztürk, Necdet (haz.), *Düstûmâme-i Enverî* (19-22. Kitaplar) [Osmanlı Tarihi] (1299-1465), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2012.
- Ross, Marvin Chauncey, "A Pair of Lost Byzantine Doors", *Journal of the American Oriental Society*, sy. 60-4 (1940), 576-578.
- Schiltberger, Johannes, *Türkler ve Tatarlar Arasında 1394-1427*, çev. Turgut Akpınar İletişim Yayınları, İstanbul 1997.
- Spandounes, Theodore, *On the Origin of the Ottoman Emperors*, ed. Donald M. Nicol, Cambridge University Press, Cambridge 1997.
- Şerafeddin Ali Yezdi, *Şafemâme*, TİEM, no.1964, istinsah tarihi 1486.
- Uluçay, Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- <http://hursariv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=22466230> [29.01.2013 tarihli Hürriyet Gazetesi], (26 Şubat 2013'te girildi).

Harita 1. Bursa Hisar Bölgesi Planı – A. GABRİEL (2010)

Harita 2. Bursa Sarayı Planı – E. H. AYVERDİ (1966)